

Posudek oponenta diplomové práce

Autorka práce: Bc. Zuzana Zahradníčková

Název práce: Otázka podpory umění: mediální diskurs a veřejné mínění

Vedoucí práce: PhDr. Jiří Šafr, Ph.D.

Konzultace: PhDr. Martin Vávra, Ph.D.

Oponentka: Mgr. Kateřina Vojtíšková, Ph.D.

Navržené hodnocení: výborně

Předkládaná práce představuje výsledky analýzy vývoje mediálního diskursu o státní podpoře umění po roce 1989, doplněné o výsledky sekundární analýzy veřejného mínění. Teoreticky se autorka opírá o konceptuální aparát teorií P. Bourdieu a M. Foucaulta, metodologicky pak o kritickou diskursivní analýzu rozpracovanou zejména N. Faircloughem a sekundární analýzu, ve které využívá několik statistických metod. Práce vychází z předpokladů o ukotvení diskursu v sociálním kontextu a důležitosti vymezování se jednotlivých aktérů v rámci diskursivního (sociálního/uměleckého) pole. Jak autorka uvádí, záměrem práce bylo „zmapovat postoje veřejnosti – odborné (zasvěcené), prezentující své postoje v mediálních diskusích a laické (nezasvěcené), která může, ale také nemusí být ve svých představách mediálním diskursem ovlivněna“ (s. 87).

Lze konstatovat, že autorka zvládla nároky kladené na diplomovou práci. Formulovala vymezený problém v daném oboru, stanovila cíl práce, zdůvodnila výběr metod, které adekvátně použila. Popsala způsob, jakým získala soubory dat, analytické postupy a interpretovala výsledky. Závěry jsou přiměřené poznatkům získaným danou metodologií, autorka v zásadě korektně cituje zdroje, ze kterých vychází a zvládla práci dobře i z jazykového a stylistického hlediska.

Za přínos práce považuji výběr výzkumného tématu, který se netěší v České republice velké pozornosti. Dále také to, že je s ním autorka dobře obeznámena, což vytváří příznivé podmínky pro vznik originálního díla, které vyjadřuje ambice vyjádřit se k vývoji vztahů mezi polem kulturní produkce a polem ekonomickým či politickým, resp. popsat proces (de)autonomizace kulturního/uměleckého pole. Toto úsilí ovšem podle mého názoru zůstalo spíše na půli cesty, stejně jako propojení dvou hlavních analýz vedené snahou o „srovnání dominujícího mediálního diskursu (.) a postojů širší (nezasvěcené) veřejnosti (s. 33).

V další části posudku se zaměřím na připomínky k některým z mého pohledu problematickým místům práce.

1. Vymezení cíle, formulování výzkumné otázky

Formulování cíle či cílů práce není úplně koherentní. V úvodu je jako cíl práce stanovena vysloveně „*analýza diskursu ke státní podpoře umění po roce 1989*“ doplněná o informace získané sekundární analýzou dat z výzkumů veřejného mínění (s. 7). Až dále v textu se objevuje, že analýza bude nástrojem poznání či zmapování vývoje diskursu, respektive pozic/postojů různých aktérů. Na jednom místě autorka deklaruje snahu sledovat specificky „dominující mediální diskurs“ (s. 18), a jeho proměny v čase (33). V závěru se přidává snaha o zhodnocení vztahu mezi mediálním diskursem a veřejným míněním.

Domnívám se, že zaměření práce je poněkud širší, než jak je v úvodu deklarováno.

Analýza mediálního diskursu se po přečtení nezdá být ústřední, když nemalý prostor autorka věnuje sekundární analýze dat získaných z výzkumů veřejného mínění, které jsou v úvodu prezentovány čistě jako „doplňující zdroj informací“ (s. 7, 18). Ostatně název práce rovnocennost obou analýz odráží.

Dále, práce se mnohem více zabývá státní podporou širě pojaté kultury a památek, ne jen umění. Ústřední je téma podoby státní kulturní politiky a měnící se role státu v oblasti kultury či kulturní participace.

V úvodní části je pojmově vymezena pouze „kultura“. V přehledu základních koncepčních dokumentů Ministerstva kultury (s. 16) jsou zmíněné koncepční dokumenty vyšší úrovně obecnosti (státní kulturní politika), doplněné o základní informace k legislativě, nikoli oborová koncepce v oblasti umění. Část Proměny kulturní infrastruktury představuje vývoj v různých oborech umění a v památkové péči. Opět nezůstává u umění. Klíčovým slovem pro hledání článků byla „kultura“. V analytické části autorka volně zachází s pojmem živé umění/živá kultura, které označuje jako vágní a účelové (s. 50). Pojmy kultura a umění se v textu prolínají téměř jako by šlo o synonyma.

2. Celková struktura práce

Za poměrně nešťastně zvolenou vnímám strukturu práce, a to především kvůli zařazení sekundární analýzy před závěrečné Shrnutí a závěry. Ač měla sekundární analýza doplnit informace, byla umístěna za analýzu mediálního diskursu a některé pasáže vyvolávají dojem, že mají potvrdit nebo vyvrátit zjištění z předchozí části. Diskursivní analýza, která měla být jádrem práce (s. 33) se tak stává jednou ze dvou analýz.

Problematický se tento postup jeví ve světle výzkumné otázky, když ve výzkumu veřejného mínění autorka čelila řadě metodologických omezení. Formulace otázek málo vyhovuje účelům srovnání s mediální analýzou, problémem je i vysoký podíl odpovědí „nevím“, který indikuje malou připravenost běžné populace odpovídat na některé otázky týkající se kulturní politiky.

Celkově sekundární analýza odpovídá na jiný soubor otázek než kritická analýza diskursu a jejich propojení se v tomto případě ukázalo jako neorganické.

3. Práce s literaturou, interpretace

Určitým zklamáním je, že se autorka nepokusila zasadit svá zjištění do kontextu akademických debat věnovaných veřejné/státní podpoře kultury a legitimizačním strategiím, které se v Evropě i severní Americe vedou již několik desetiletí. Také sociální praxe (implicitní či explicitní) kulturní politiky vně mediálního diskursu je zmíněna pouze okrajově. Úvodní části 2.2 a 2.3 ke kulturní infrastruktuře a koncepčním dokumentům jsou příliš stručné na to, aby poskytly dostatečný kontext. Očekávala bych alespoň základní popis vývoje státní podpory umění/kultury (náznak v podobě tří odstavců se nachází v části 2.3). Čtenář, který není detailně s touto problematikou obeznámen, se může v některých částech analýzy špatně orientovat.

Pro větší přehlednost bych uvítala v metodologické části uvést celkový počet nalezených a vybraných článků do korpusu pro diskursivní analýzu (seznam článků je uveden až v příloze).

V analýze se vyskytují zmínky o diskursivní strategii mluvčích odkazování na zahraniční modely, která není dále rozvinuta. Domnívám se, že vlivy ze zahraničí (zejména po vstupu České republiky do Evropské unie) mohou být pro formování diskursu velmi podstatné – viz ono již „bájně“ 1 % rozpočtu, multiplikační efekty, zmínka o iniciativě 70 centů na kulturu. Systematické zohlednění jde jistě za rámec možností práce, uvítala bych poukaz na tento zdroj argumentů legitimizujících různé pozice ve smyslu státní podpory umění/kultury a role Ministerstva kultury.

Příliš mne nepřesvědčila dichotomická konceptualizace „zastánci volného trhu“ vs. „dotací na umění“, kterou v závěru zpochybňují výsledky sekundární analýzy. Situace je mnohem komplikovanější, než spor státní paternalismus vs. volný trh. Obecně bych autory výpovědí z 90. let, které se vymezují vůči étosu volného trhu jako všeléku, automaticky neřadila mezi zastánce státních dotací.

V ideálnětypickém prostoru pole kulturní produkce se mohou vyskytovat oblasti nakloněné umělecké kvalitě, jak vně stát (osvícení soukromí mecenáši/nadace – oblast, která se po roce 1989 pozvolna rozvíjela/rozvíjí), tak v rámci státu – granty či dotace, o nichž rozhodují odborníci jako garanti kvality, zachování vnitřních kulturních hodnot a kritické funkce umění/kultury. I aktéři, kteří jsou nakloněni takové formě státní podpory kultury/umění, mohou konkrétní podobu kritizovat – kvůli špatně nastaveným pravidlům („nekonceptčnost“) nebo nedostatečným prostředkům. Tyto nuance analýza příliš nezachycuje.

Kolektivní nároky členů odborných komisí a tvůrců na vyšší prostředky ze státního rozpočtu na současnou kulturní produkci bych měla sklon interpretovat jako pokus/zápas o uchování autonomie pole, která je

ohrožena. Chápu potřebu autorky položit důraz na úskalí spojená s přejímáním ekonomizujícího diskursu, nicméně ten podle mého není zvláště typický pro „zastávce dotací na umění“ (s termínem mám určitý problém), jak naznačuje poslední odstavec (s. 89).

Drobné připomínky

Práce obsahuje několik nepřesností, např.:

- v literatuře není uveden dvakrát použitý odkaz [Thompson in Bourdieu 1991];
- nekoherentní používání slova „diskurzivní“ a „diskursivní“;
- v tabulce 11 na s. 83 je zřejmě omylem zařazena položka „zdroje EU“.

Náměty na diskuzi při obhajobě práce

Proč nebyl vybrán pro diskursivní analýzu některý rok, kdy byl ministrem kultury Pavel Dostál, za jehož funkčního období byly schváleny důležité koncepční dokumenty? Z mého pohledu by se nabízel přelom tisíciletí vzhledem k realizaci reformy veřejné správy nebo i výzkumu veřejného mínění (2001).

Dovedla by autorka navrhnout vysvětlení zjištěného rozdílu mezi výsledky analýzy novinových článků a výzkumů veřejného mínění? Hraje nějakou roli typ dat a použitá metodologie?

Které diskursivní strategie za sledované období posilovaly autonomii pole kulturní produkce? Mění se účinnost těchto strategií v čase?

Závěr

Předkládaná práce dle mého názoru splňuje všechny náležitosti magisterské diplomové práce, a proto ji doporučuji k obhajobě.

Celkové hodnocení práce: V ý b o r n ě

V Máslovicích dne 15. září 2015

Kateřina Vojtíšková

Podpis: